

Co byla I. , II. a III. vojenská mapování

I. vojenské mapování – josefské, 1764 -1768 a 1780 -1783 (rektifikace), měřítko 1: 28 800

Jeho podkladem se stala Müllerova mapa zvětšená do měřítka 1: 28 800. Důstojníci vojenské topografické služby projížděli krajinu na koni a mapovali metodou "a la vue", česky to zní méně vznešeně - "od oka", tj. pouhým pozorováním v terénu. Současně s kresbou map vznikal vojenský popis území obsahující informace co v mapě nebyly - viz šířka a hloubka vodních toků, stav silnic a cest, zásobovací možností obcí, aj. Jeden důstojník za léto zmapoval až 350 km². Velká pozornost byla věnována komunikacím (rozlišeny podle sjízdnosti – císařské silnice aj.), řekám, potokům i umělým strouhám, využití půdy (orná půda, louky, pastviny atd.) i různým typům budov – kostely, mlýny.

Díky barevnému rozlišení jednotlivých složek (mapy byly ručně kolorovány) je lze snadno identifikovat. Na okraji každého listu je seznam obcí a kolonky pro doplnění počtu obyvatel, koní apod., na některých listech však tato čísla chybí. Obsahuje je však podrobný vojensko-geografický popis, který jen pro území Čech sestává z 19 rukopisných svazků.

Význam I. vojenského mapování spočívá nejen v jeho podrobnosti, měřítku a téměř vyčerpávajícím písemném operátu, ale též v době jeho zhotovení. Zachycuje území Čech, Moravy a Slezska jako celek v době před nástupem průmyslové revoluce, v době největšího rozkvětu kulturní barokní krajiny a její nejvyšší diverzity. Před mapováním nebyla z finančních a časových důvodů vybudována síť přesně a astronomicky určených trigonometrických bodů. Proto pokusy o sestavení přehledné mapy monarchie, bez její kvalitní geometrické kostry, skončily neúspěšně. Kresba nešla jednoznačně napojit, bortila se, či překrývala.

II. vojenské mapování - Františkovo 1819- 1858, měřítko 1: 28 800

Jeho vzniku předcházela vojenská triangulace, která sloužila jako geodetický základ tohoto díla, oproti I. vojenskému mapování můžeme tedy sledovat zvýšenou míru přesnosti. Podkladem byly mapy Stabilmního katastru v měřítku 1 : 2 880, což mělo také pozitivní vliv na přesnost map. Z výsledků tohoto mapování byly odvozeny mapy generální (1: 288 000) a speciální (1: 144 000).

Obsah mapy je v podstatě totožný s I. vojenským mapováním, přidány byly pouze výšky trigonometrických bodů (ve vídeňských sázích), avšak zobrazovaná situace se velmi liší. Mapy II. vojenského mapování vznikaly v době nástupu průmyslové revoluce a rozvoje intenzivních forem zemědělství, kdy vzrostla výměra orné půdy za 100 let o 50% a lesní plochy dosáhly u nás historicky nejmenšího rozsahu.

III. vojenské mapování - Františko-josefské 1876-1878 (Morava a Slezsko), 1877-1880 (Čechy) , měřítko 1 : 25 000

Jelikož Františkovo mapování již nestačilo požadavkům armády rakouské monarchie na přesné a hlavně aktuální mapy, r. 1868 rakouské ministerstvo války rozhodlo o mapování novém. Jeho podkladem se opět staly katastrální mapy, oproti II. vojenskému mapování je vylepšeno znázornění výškopisu – nejen šrafami, ale také vrstevnicemi a kótami. Výsledkem mapování jsou kolorované tzv. topografické sekce, z nichž přetiskem vznikly mapy speciální (1 : 75 000) a generální (1 : 200 000), které již byly tištěny černobíle.

Co byla I. , II. a III. vojenská mapování

Po vzniku samostatného Československa byly mapy předány z Vídně Vojenskému zeměpisnému ústavu v Praze. Zatímco speciální mapy byly reambulovány a hojně používány nejen v armádě až do roku 1956, původní kolorované sekce zmizely ze zorného pole kartografické veřejnosti. Po mnoha letech se podařilo část mapování dohledat a v prostředí aplikace Zoomify vizualizovat. Mapové listy v počtu 234 se v minulém roce neočekávaně objevily v Mapové sbírce UK Praha a jejich digitalizaci provedla Agentura ochrany přírody a krajiny – pracoviště Brno. Z přehledu existujících mapových listů – **obrázek** – je patrné, že nemalá část chybí. Pokud někdo z uživatelů ví o existence chybějících mapových listů a byl by ochoten list(y) zapůjčit k naskenování, laboratoř a nejen ona to velmi uvítá a doplní do aplikace.

Müllerova mapa Čech z roku 1720

Cimélie Mapové sbírky Historického ústavu AV ČR

Mappa geographica regni Bohemiae in duodecim circulos divisae cum comítatu Glacensi et districtu Egerano adjunctis...a' Joh: Christoph: Müller...A:C:M.DCC.XX. Michael Kauffer sculp-sit Augusta Vind.: Mědirytina, 1720, grafické měřítko [cca 1:132 000], 25 sekcí, rozměr sekce 465 x 540 mm, celkem 2403 x 2822 cm. Mapový obsah ryl Michael Kauffer, parerga Johann Daniel Herz podle návrhu Václava Vavřince Reinera. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd České republiky, sign. VII/4/A-2587.

Mapa Čech Jana Kryštofa Müllera z roku 1720 patří k nejkrásnějším a nejcennějším kartografickým dílům naší minulosti. Svými rozměry, obsahem, kartografickým i výtvarným zpracováním předčí mnohé jiné mapy, domácí i zahraniční. Je vyhledávána nejen sběrateli - milovníky starých map jako uměleckých děl a starožitností. Obdivuje ji laická i odborná veřejnost. Využívají ji ke studiu geografové, historikové, historičtí geografové, historikové umění, krajinné ekologové a další a další odborníci. Hledají na mapě nejruznější údaje o krajině Čech na počátku 18. století, které jim Müllerova mapa Čech na rozdíl od starších mapových pramenů již může poskytnout. Vznikla na základě vojenských, správních a hospodářských požadavků státu (rakouské monarchie). Proto jsou na ní podrobně zakresleny kromě topografického obsahu (sídla, vodstvo, schematicky reliéf a zeleň, komunikace) také zemědělské usedlosti, zaniklé osady, mlýny, vinice, doly na zlato, stříbro, dle měď a další nerostné suroviny, hutě, sklárny, poštovní stanice a mnoho jiných informací, vysvětlených v bohaté legendě mapy. Srovnáme-li obsah mapy s mladšími kartografickými prameny velkých a středních měřítek, vypovídá Müllerova mapa o tom, jak se měnila mapovaná krajina, poznamenaná vlivem přírodních podmínek a činností člověka v kladném i záporném slova smyslu během staletí či desetiletí a co zůstalo v její paměti do současnosti.

Müllerova mapa Čech z roku 1720 je uložena ve státních i soukromých mapových archivech a sbírkách v poměrně značném počtu výtisků. Přesto její výzkum v prostředí studoven různých institucí ztěžuje podrobnou analýzu jednotlivých regionů či mikroregionů Čech, především vzhledem k dodržování studijního řádu a šetrné zacházení s mapovými exempláři. Příležitostně se již reprodukce starých map objevují na CD, v prostředí uživatelsky příjemném, umožňujícím nerušenou práci s reprodukovanou mapou a libovolné, opakované prohlížení vybraných oblastí na mapě.